

پشت دیوارهای شیشه‌ای وبلاگستان

پدرام رضایی زاده

اواسط تابستان سال ۸۲ کتابی روانه پیشخوان کتاب‌فروشی‌ها شد که به هیچ عنوان در دسته‌بندی‌های رایج بازار کتاب قرار نمی‌گرفت. این کتاب به ادعای گردآورندگانش مجموعه‌ای از وب‌نوشته‌های منتخب تعدادی از وبلاگ‌های فارسی است. این گزینش البته - همان گونه که در مقدمه کتاب نیز به آن اشاره شده است - از هیچ قاعده و اصولی پیروی نکرده است و گردآورندگان کتاب تنها سعی در به تصویر کشیدن تنوع حاکم بر فضای وبلاگ‌های فارسی زبان داشته‌اند.

یک گروه هفت نفره از وبلاگ‌نویسان ایرانی در شهریورماه ۱۳۸۱، با هدف ارائه اثری مکتوب دربارهٔ پدیده وبلاگ - برای آن دسته از مخاطبینی که لزوماً از سواد اینترنتی برخوردار نیستند اما قابلیت آن را دارند تا با وبلاگ‌نویسی و رویکردهای متفاوت آن آشنا شوند - اقدام به جمع‌آوری مطالب این کتاب نمودند. گروه دیگری نیز همزمان با ویرایش وب‌نوشته‌های برگزیده، به تکمیل آنچه از سوی گروه اول انجام شده بود پرداختند و بدین ترتیب مجموعه وبلاگستان شهر شیشه‌ای - که شامل وب‌نوشته‌های برخی وبلاگ‌نویسان، تاریخچه وبلاگ‌های فارسی و آموزش ساخت یک وبلاگ بود - شکل گرفت.

گزیده‌هایی از مطالب یکصد و پنجاه و هشت وبلاگ فارسی بخش اعظم صفحات این کتاب را به خود اختصاص داده است، اما اگر قرار باشد به دسته‌بندی وب‌نوشته‌های حاضر بپردازیم، بخش عمده این مطالب در رده «یادداشت‌های شخصی و روزانه» قرار خواهند گرفت. این در حالی است که وبلاگ‌های تخصصی فارسی در زمینه‌های هنر و ادبیات و حتی پزشکی، دندان‌پزشکی،

- وحید قاسمی، وبلاگستان شهر شیشه‌ای، تهران: انتشارات ناقوس، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۳۳۹ صفحه، فارسی.

و تا به امروز نیز ادامه داشته است. بدون شک جای خالی وبلاگ‌هایی که به نقد و معرفی کتاب، انتشار داستان کوتاه و ... می‌پردازند، در مجموعه‌ای که قرار بود دست‌کم عرصه وبلاگ نویسی را به مخاطبین ناآشنا با این فضا معرفی کند، کاملاً به چشم می‌آید.

اگرچه وبلاگستان شهر شیشه‌ای، - آن چنان که گردآورندگانش انتظار داشتند- با استقبال مخاطبین روبه‌رو نگشت و علامت‌های سؤال بسیاری را در زمینه چگونگی انتخاب وبلاگ‌های برگزیده در ذهن مخاطب آشنا با فضای وب باقی گذارد (که شاید یکی از آنها توجه بیش از اندازه گردآورندگان این مجموعه به یکی از سرویس‌های ارائه‌کننده خدمات به وبلاگ‌نویسان باشد) اما با تمام اینها، حرکتی که از سوی این عزیزان آغاز گردید، می‌تواند در جدی گرفته شدن پدیده وبلاگ نویسی و بازتاب‌ها و نتایج آن مؤثر باشد.

روان‌شناسی، رایانه، نجوم، مهندسی صنایع و ... هم‌چنین وبلاگ‌هایی که به صورت حرفه‌ای مباحث سیاسی و اجتماعی و یا اطلاع‌رسانی را دنبال می‌کنند در این مجموعه به کلی نادیده گرفته شده‌اند.

وبلاگستان شهر شیشه‌ای، به عنوان مجموعه‌ای که تلاش دارد منعکس‌کننده جریان حاکم بر وبلاگ‌های فارسی زبان باشد تا حد زیادی در به تصویر کشیدن شیوه نگارش در وبلاگ‌های فارسی یا به عبارت دیگر نشر روان و خودمانی و تکثر و عدم یکپارچگی یادداشت‌های منتشر شده در وبلاگ‌های فارسی موفق بوده است، اما همان‌گونه که پیشتر هم گفته شد، بخش عمده‌ای از مطالب آن، به یادداشت‌هایی اختصاص دارد که شاید بتوان آنها را نوعی از «سفرنامه‌های کوتاه روزانه» دانست؛ مطالبی که عموماً در برگزیده حوادث، رویدادها و دغدغه‌های روزمره‌ای هستند که نویسنده با آنها به نحوی درگیر شده است. فراموش نکنیم نخستین زمانی که بیانگر ورود جامعه اروپایی به دوره تجدد می‌باشد، دون کیشوت است که زمانی سفرنامه‌وار به شمار می‌رود و اولین تلاش‌های رمان نویسی در ایران نیز-که به عصر مشروطه و اولین تقابل جامعه سنت‌گرای ایرانی با تمدن غرب باز می‌گردند- به تکرار همین روند می‌پردازد. در حقیقت اسلوب سفرنامه‌نویسی در دوره‌های مورد اشاره - و هم‌چنین در عصر حاضر و در میان وب‌نویسندگان - از یک طرف تصویرگر خروج نویسنده از انزوا و ورود او به جامعه و از سوی دیگر نشان‌دهنده شکل‌گیری مفهوم فردیت در جامعه می‌باشد. از همین رو است که برخی صاحب‌نظران، پدیده وبلاگ - در حالت جامع آن، دنیای مجازی اینترنت - را موجب گسترش جریان‌های منتهی به ساختار یک جامعه مدرن - در مقابل جامعه سنتی - می‌دانند.

از دیگر نکات قابل توجه در این کتاب می‌توان به عدم وجود برخی از گرایش‌ها و وبلاگ‌نویسان و یا به زبان بهتر، نبود تعریفی مشخص برای دسته‌بندی‌های متداول وبلاگ‌ها - از منظر محتوا - اشاره نمود. به عنوان نمونه، علی‌رغم وجود تعداد قابل توجهی از وبلاگ‌ها که به ادبیات، شاخه‌های گوناگون و حواشی آن می‌پردازند، متأسفانه تلقی گردآورندگان کتاب از ادبیات - همچون دیدگاه عوام - بر محوریت بخشیدن به شعر به عنوان تنها نماد و سمبل ادبیات، تأکید دارد. گرچه این مسئله بیش از آنکه تلقی یک فرد از یک مفهوم به شمار آید، ناشی از ذهنیتی سنتی است که نسبت به ادبیات در لایه‌های گوناگون جامعه شکل گرفته است